

Elävä kaksikielisyys – Levande tvåspråkighet

Sivistystoimen kaksikielisyysohjelma 2015-2017

Bildningens tvåspråkighetsprogram 2015-2017

KV hyväksynyt x.x.2015
KV godkänt x.x.2015

Kauniaisten kaupunki
Grankulla stad

Sisältö - Innehåll

Tausta.....	1
Tilannekatsaus	3
Kaupungin kaksikielisyysvisio ja tavoitteet.....	8
Sivistystoimen kaksikielisyysvisio ja tavoitteet	9
Toimenpiteet	11
Bakgrund	13
Lägesöversikt	15
Stadens vision och mål för tvåspråkighet	20
Bildningens vision och strategi för tvåspråkighet.....	21
Åtgärder	23
Kirjallisuutta – Litteratur	24

Elävä kaksikielisyys

Sivistystoimen kaksikielisyysohjelma 2015-2017

Tausta

Kaupunginvaltuusto päätti vuonna 2013, että elävä kaksikielisyys on yksi kaupungin strategisista painopistealueista valtuustokaudella 2013–2016. Kaupungin **vuosille 2013–2016 laaditussa strategiassa** tämä ylätavoite on muotoiltu seuraavasti:

Elävä kaksikielisyys vahvistuu lasten, nuorten ja aikuisten kielikohtaamisissa. Alueen vahvasti kaksikielisen kulttuurin vaikutus näkyy kauniaislaisten arjessa niin palveluissa kuin viestinnässäkin. Varhaiskasvatuksen kielisuihkutoimintaa ja Kauniaisten perusopetuksen kielikylypymallia kehitetään edelleen.

Valtuusto vahvisti myös kaksi konkretisoivaa tavoitetta. Ensinnäkin laaditaan kaksikielisyysohjelma kaupungin toiminnalle kokonaisuutena, ja toiseksi sivistystoimen tulee kehittää uusia menetelmiä ja malleja varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa sekä selvittää paikallisten yhdistysten ja muiden toimijoiden mahdollisuuksia edistää kaksikielisyttä vapaa-aikatoiminnassa.

Valtuusto vahvisti kaupungin vuosien 2015–2017 kaksikielisyysohjelman 27.4.2015, ja ohjelma päivitetään kerran valtuustokaudessa. Kaksikielisyysohjelman tavoitteena on taata molempien kansalliskielten läsnäolo kaikissa kuntapalveluissa, tulevien palveluiden suunnittelussa ja rakenteita uudistettaessa. Ohjelmaan sisältyy myös sivistystoimen palveluita koskevia tavoitteita:

- Sivistystoimessa asiakasta palvellaan hänen äidinkielellään, suomeksi tai ruotsiksi.
- Sivistystoimessa seurataan kielellisen palvelun toteutumista.
- Kaupungin henkilökunnalle tarjotaan mahdollisuus kehittää sekä suomen että ruotsin kielen taitoaan.
- Sivistystoimi toteuttaa omaa kaksikielisyysohjelmaansa.

Valtuuston 27.4.2015 vahvistaman **sivistyspoliittisen ohjelman** mukaan tulee sivistystoimelle hyväksyä oma kaksikielisyysohjelma vuoden 2015 aikana.

Nyt käsillä oleva **sivistystoimen kaksikielisyysohjelma** kattaa toimialan kaikki tulosalueet ja yksilöi sivistystoimen osalta ne tavoitteet, joita kaupungin muissa edellä mainituissa asiakirjoissa on asetettu kaksikielisyydelle. Ohjelman painopiste ei ole kaksikielisten palvelujen tarjoamisessa, koska nämä tavoitteet sisältyvät kaupungin

kaksikielisyysohjelmaan, vaan kyse on laajemmin elävän kaksikielisen yhteiskunnan ylläpitämisestä ja kehittämisestä sivistystoimen keinoin ja yhteistyössä muiden kanssa.

Ohjelma koskee kotimaisia kieliä. Maahanmuuttajien kotoutumista koskevat tavoitteet on vahvistettu kotouttamisohjelmassa. Kulttuurista osaamista ja viestintätaitoja koskevat tavoitteet on vahvistettava vuonna 2016 voimaan tulevissa opetussuunnitelmissa; oppilaiden tulee mm. oppia näkemään kulttuurinen ja kielellinen monimuotoisuus positiivisena voimavarana.

Ohjelmassa esitetyt periaatteet perustuvat keskusteluihin, joita on käyty suomen- ja ruotsinkielisen opetus- ja varhaiskasvatuslautakunnan yhteisessä iltakoulussa kesäkuussa 2014, kaikille sivistystoimen esimiehille suunnatuilla strategiapäivillä elokuussa 2014 sekä helmi- ja maaliskuussa 2015. Lisäksi ohjelma perustuu kirjallisuuteen ja tutkimuksiin. Tärkeimmät lähteet ilmenevät ohjelman lopussa olevasta kirjallisuusluettelosta. Ohjelman vahvistaa kaupunginvaltuusto sen jälkeen, kun se on käsitelty sivistystoimen kaikissa lautakunnissa, nuorisovaltuustossa, vanhusneuvostossa, vammaisneuvostossa ja kaupunginhallituksessa.

Kuva 1: Tulos sivistystoimen esimiesten strategiapäivän työskentelystä 3/2015

Tilannekatsaus

Kielijakauma

Kauniainen on 9 357 asukkaan kaupunki, jonka väestöstä 35 prosenttia on ruotsinkielisiä (3 256) 1.1.2015. Kauniaisissa ympäröivä metropolialue on kaksikielinen, mutta ruotsin kieli on huomattavasti heikommin edustettu naapurikunnissa. Esimerkiksi Espoossa 8 prosenttia asukkaista on ruotsinkielisiä ja Kirkkonummella 18 prosenttia.

Vuonna 2013 Kauniaisissa asui n. 400 henkilöä (4,5 prosenttia), jotka puhuivat äidinkielenään jotakin muuta kuin kotimaisia kieliä.

EKKV-kuntien (Espoo, Kauniainen, Kirkkonummi ja Vihti) väestöennusteen mukaan ruotsinkielisten osuus alueella tulee kasvamaan 30 700:sta 30 800:aan vuoteen 2020 mennessä. Samana ajanjaksona vieraskielisten asukkaiden määrän odotetaan kasvavan 32 300:sta 48 600:aan.

Opetus ja varhaiskasvatus

Kauniaisissa päivähoidossa olevista lapsista 42 prosenttia osallistuu ruotsinkieliseen varhaiskasvatukseen. Kaupungin peruskoululaisista 48 prosenttia käy ruotsinkielistä koulua, ja 42 prosenttia kaikista lukio-opiskelijoista käy ruotsinkielistä lukiota. Näihin lukuihin sisältyy myös muissa kunnissa asuvia, jotka ovat päivähoidossa tai käyvät koulua Kauniaisissa.

EKKV-kunnissa suurempi osuus käyttää ruotsinkielisiä opetus- ja varhaiskasvatuspalveluita kuin kunnissa on rekisteröityjä ruotsinkielisiä. Sama kuvio on nähtävissä myös Kauniaisissa. Syynä tähän on kaksikielisten perheiden suuri osuus; nämä käyttävät mielellään ruotsinkielisiä palveluja.

Opetushallituksen tutkimuksessa vuonna 2013 kävi ilmi, että 52 prosenttia ruotsinkielisen Granhultsskolanin oppilaista on yksikielisistä ruotsinkielisistä perheistä, 4 prosenttia yksikielisistä suomenkielisistä ja 44 prosenttia kaksikielisistä perheistä. Joillakin yksittäisillä oppilailta on jompikumpi vanhemmista muun- kuin suomen- tai ruotsinkielinen, mutta näissä kaikissa tapauksissa toinen vanhempi on ruotsinkielinen. Nämä kaikki osuudet vastaavat sattuomaisin melko hyvin koko maan ruotsinkielisten koulujen keskiarvoa, vaikkakin seutujen välinen vaihtelu on hyvin suuri, esim. Pohjanmaan ja Etelä-Suomen välillä sekä pääkaupunkiseudun ja Länsi-Uudenmaan välillä.

Vastaavia lukuja ei ole saatavilla kaupungin muiden koulujen eikä päiväkotien osalta, mutta voidaan todeta, että suomenkielisten koulujen oppilailta on enemmässä määrin yksikielinen suomenkielinen tausta. Suomenkielisissä kouluissa on vain yksittäisillä oppilailta ollut ruotsi äidinkielenä. Sitä vastoin suomenkielisissä kouluissa n. 120 oppilaalla oli muu äidinkieli kuin suomi tai ruotsi vuonna 2015. Tämä vastaa 17:ää prosenttia suomenkielisten koulujen oppilaista. Ruotsinkielisissä kouluissa ei ole ollut yhtään maahanmuuttajataustaista oppilasta huolimatta siitä, että maahanmuuttajat

ovat seudulla vahvasti kasvava kohderyhmä. Useimmat taustaltaan monikulttuuriset oppilaat valitsevat muissakin kaksikielisissä kunnissa suomenkielisen koulun.

Oppilaiden kielellinen tausta vaihtelee siis paljon suomen- ja ruotsinkielisten päiväkotien ja koulujen välillä, mikä luo erilaiset edellytykset päiväkotien ja koulujen työlle. Ruotsinkielisten yksiköiden oppilailla on kaksikielisempi tausta, mitä tulee kotimaisiin kieliin, kun taas suomenkielisten koulujen oppilailla on osin yksikielisempi suomenkielinen mutta osin myös monikulttuurisempi tausta.

Ruotsinkieliset koulut panostavat siksi paljon äidinkielen tukemiseen ja äidinkielenomaiseen suomeen, kun taas suomenkieliset koulut ovat panostaneet ruotsin kielen opetukseen. Lukiot ovat aloittaneet tandemopetuksen. Varhaiskasvatuksessa on kielisuihkutoimintaa toisella kotimaisella kielellä sekä suomen- että ruotsinkielisissä päiväkodeissa.

Kunnallisen päivähoiton palvelu on Kauniaisissa järjestetty kieliryhmän mukaan, ja ruotsinkielinen palvelu sai hyvän arvosanan kielibarometrissä 2012 (kuva 2).

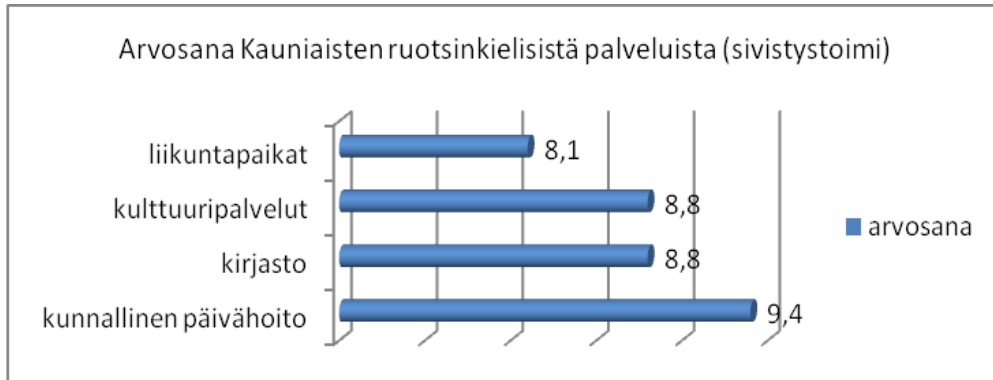
Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluita, eli kansalaisopistoa, kaupunginkirjastoa, kulttuuripalveluja, nuorisopalveluja ja liikuntapalveluja, ei ole jaoteltu kielen mukaan päiväkotien ja koulujen tapaan, vaan nämä yksiköt palvelevat asukkaita ja järjestävät ohjelmaa molemmilla kielillä. Nuoriso- ja kirjastopalveluissa on kuitenkin henkilökuntaa, jolla on erityisvastuu ruotsinkielisistä palveluista.

Kansalaisopisto tarjoaa kursseja erikseen kummallakin kielellä, mutta myös kaksikielisiä kursseja ("sekakursseja") järjestetään. Kaupunginkirjastossa on tarjolla koko Helmet-kokoelma, joka käsittää hyvin lavean aineiston. Kirjaston henkilökunta on jaettu niin, että kummankin kieliryhmän erityistarpeista huolehtimaan on osoitettu vastuuhenkilöt.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut tekevät myös aktiivista yhteistyötä kaupungissa toimivien yhdistysten kanssa elävän kaksikielisyyden saavuttamiseksi. Kauniaisissa useimmat kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön piirissä toimivat yhdistykset järjestävät toimintaa kahdella kielellä.

Arvosana ruotsinkielisten palvelujen saatavuudesta liikunta- ja kulttuuripalveluissa ja kirjastossa oli suhteellisen hyvä vuonna 2012 kielibarometrin mukaan, 8,1–8,8 (kuva 2).

Kuva 2: Arvosana Kauniaisten ruotsinkielisistä palveluista. Sivistystoimi. Kielibarometri 2012.

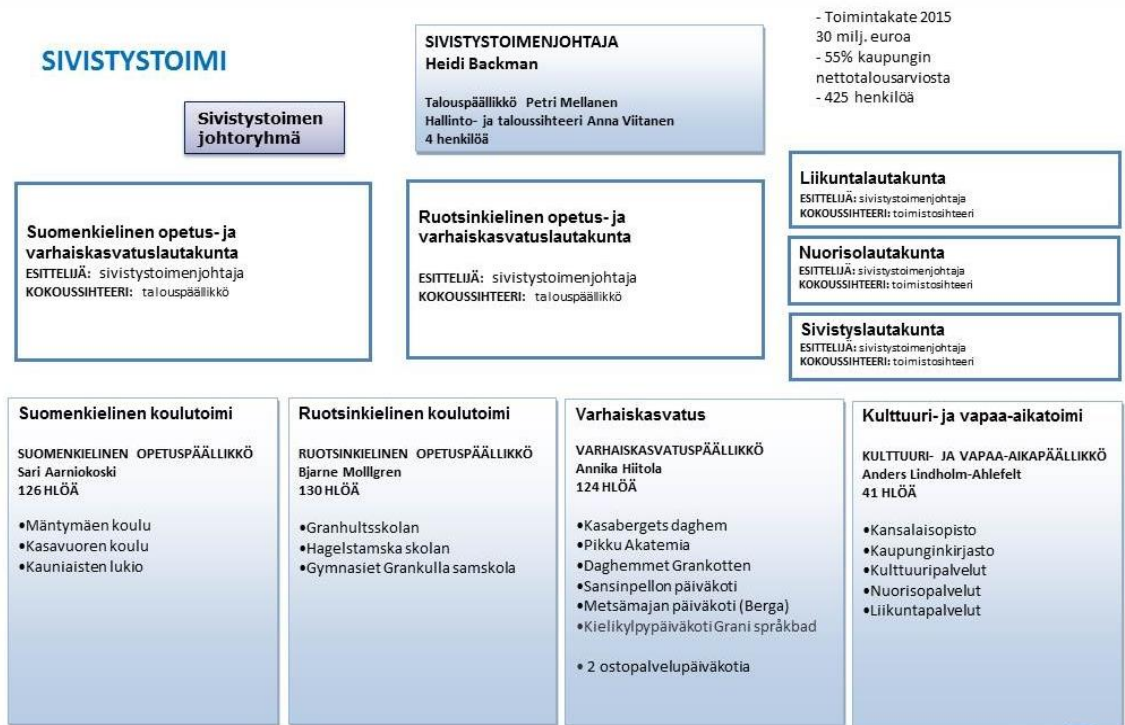
Organisaatio

Opetustoimen ja päivähoiton hallinnossa on erilliset lautakunnat kummallekin kieliryhmälle. Suomen- ja ruotsinkielisellä opetuksella on myös kummallakin oma vastuualueensa ja opetuspäällikkönsä. Koulut ja lukiot ovat lain mukaan joko suomen- tai ruotsinkielisiä. (kuva 3)

Varhaiskasvatus on molempien kieliryhmien yhteinen tulosalue, mutta lautakunnat vahvistavat suomen- ja ruotsinkieliselle toiminnalle kummallekin oman talousarvionsa. Päiväkodit ovat kaupunginhallituksen vuonna 2010 tekemän päätöksen mukaan pääasiallisesti yksikielisiä, joko suomen- tai ruotsinkielisiä. Mahdollisina syinä kaksikielisten päiväkotien tai ryhmien perustamiseen mainitaan valmistelutekstissä tilanne, jossa on tarkoituksenmukaista järjestää kaksikielistä vuoroa tai jossa jokin päiväkotitoiminta muuten ”kävisi tyhjäkäynnillä”. Tämän linjanvedon jälkeen kaikki yksiköt ovat olleet yksikielisiä. Varhaiskasvatuspäällikkö vastaa sekä suomen- että ruotsinkielisestä varhaiskasvatuksesta.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut eivät ole jaetut kielen perusteella – ei päättävien toimielinten eikä tulosalueiden, talousarvion tai esimiesasemien osalta.

Kaksikielisten avainhenkilöiden rekrytointi on toiminut hyvin, ja yksikielinen suomenkielinen henkilöstö on osallistunut aktiivisesti ruotsin kielikursseihin.

Kuva 3: Sivistystoimen tulosalueet ja lautakunnat

Tätä tehdään jo nyt

Kielisuihkutoiminta

- Kaikki päiväkodit järjestävät kielisuihkutoimintaa toisella kotimaisella kielellä.

Kielikylpy

- Ruotsinkielinen kielikylpypäiväkot suomenkielisille 5–6-vuotiaille.
- Ruotsin kielen kielikylpyä tarjotaan noin neljännekselle suomenkielisen koulun vuosiluokkien 1–6 oppilaista.
- Kielikylpyopetusta kehitetään asteittain ja laajennetaan nyt vuosiluokille 7–9.

Tandemopetus

- Lukiot ovat aloittaneet tandemopetuksen: kaksi kurssia lukuvuodessa.

Oppilaiden, lasten ja nuorten välinen yhteistyö

- Yhteisiä oppilaskuntatapaamisia perusopetuksessa ja lukiossa
- Grani Games lukiolaisille joka toinen vuosi
- Opettajien ja oppilaiden yhteistyötä vuosiluokilla 7–9, aineenopettajien tapaamisia su/ru ja erilaisia vierailuja su/ru vuosiluokilla 7–9

- Jokainen Granhultin vuosiluokka tekee yhteistyötä Mäntymäen kanssa vähintään kahden aiheen tiimoilta lukuvuosittain
- Yhteisiä liikuntatapahtumia Granhult/Mäntymäki
- Oppilasparlamentti perusopetuksessa
- Lukiot osallistuvat yhdessä MEP:iin ja toimivat kokouksen isäntänä vuonna 2015
- Vuotuinen Lapin-matka ja matka Keniaan joka toinen vuosi
- Nuorisovaltuusto
- Nuorisotyötä

Henkilöstön sisäinen yhteistyö

- Sivistystoimen johtoryhmä ja laajennettu johtoryhmä
- Rehtorit tapaavat säännöllisesti, samoin päiväkotien johtajat
- Opettajilla on mahdollisuus varjostaa kollegoja toisen kieliryhmän kouluissa. Koulut suhtautuvat myönteisesti ajatukseen yhteisistä opettajista, jos käytännön edellytykset ovat olemassa. Koulujen IT-ryhmät tekevät yhteistyötä.
- Tapaamisia lukioiden henkilökunnan välillä

Yhteisiä toimintoja ja hankkeita, esim.

- Koko Hela Grani – sivistystoimen digitalisointihanke pilottihankkeineen, työpajoineen ja verkostotapaamisineen
- Opetussuunnitelma- ja oppilashuoltotyö
- Nuorisotakuumalli

Aikuisväestölle suunnattu kaksikielinen toiminta

- Kansalaisopisto järjestää kursseja molemmilla kielillä, kaksikielisiä kursseja sekä ruotsin kielen kursseja.
- Avoin perhetoiminta tarjoaa palveluja kahdella kielellä ja myötävaikuttaa aktiivisesti kieliryhmien välisiin tapaamisiin.
- Tuetaan kolmannen sektorin toimintaa (esim. Grani Lähiavun Olohuonetoiminta Vapaa-ajantalolla).

Kaupungin kaksikielisyysvisio ja tavoitteet

Elävä kaksikielisyys on yksi kaupungin keskeisistä tavoitteista; se mainitaan sekä kaupungin visiossa että yhtenä kahdeksasta strategisesta painopistealueesta vuosille 2013–2016. Sivistyspoliittisessa ohjelmassa on kolme keskeistä tavoitetta, joista yksi koskee kaksikielisyyttä.

Kaupungin visio 2013–2016

Kauniainen on tulevaisuuteen suuntaava, kulttuuriperintöä kunnioittava ja ihmisläheinen kaupunki, jonka viihtyisä ympäristö ja ajanmukaiset kaksikieliset palvelut edistävät yhteistä hyvinvointia.

Yksi kahdeksasta ylätavoitteesta kaupungin strategiassa 2013–2016

Elävä kaksikielisyys vahvistuu lasten, nuorten ja aikuisten kielikohtaamisissa. Alueen vahvasti kaksikielisen kulttuurin vaikutus näkyy kauniaislaisten arjessa niin palveluissa kuin viestinnässäkin. Varhaiskasvatuksen kielisuihkutoimintaa ja Kauniaisten perusopetuksen kielikylpymallia kehitetään edelleen.

Kaksikielisyyteen liittyvät tavoitteet vuosien 2014–2016 sivistyspoliittisessa ohjelmassa

- Sivistystoimen kaksikielisyysohjelma hyväksytään vuoden 2015 kuluessa.
- Varhaiskasvatuksen kielisuihkutoimintaa kehitetään vuoden 2015 aikana.
- Kielikylpyopetusta kehitetään vuonna 2016 voimaan tulevan opetussuunnitelman mukaisesti.
- Vuonna 2014 hyväksytyyn tuntijaon mukaan kieliohjelma pannaan täytäntöön vuonna 2016.
- Suomen- ja ruotsinkielisen lukion yhteistyönä vuonna 2014 käynnistettyä tandemopetusta kehitetään edelleen.
- Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluissa kehitetään kaksikielisyyttä edistävää yhteistyötä yhdistysten kanssa. Vuonna 2015 pyritään löytämään yhteisiä yhteistyömuotoja, ja eri kielillä harjoitettava partiotoiminta kootaan saman katon alle vuonna 2016.

Sivistystoimen kaksikielisyysvisio ja tavoitteet

Visio

Kauniaisten sivistystoimi on edelläkävijä näkemyksessään kaksikielisydestä vahvuutena yhteiskunnalle ja asukkaille sekä kehitettäessä kaupunkia, jossa kaksikielisyys on näkyvää ja elävää.

Missio

Pyrkimyksenämme on kehittää innovatiivisesti ja tutkitun tiedon pohjalta uusia malleja saavuttaaksemme kaksikielisuuden verkostoituen muiden kanssa ja ottaen huomioon eri kieliryhmien tarpeet.

Tavoitteena on

- vaalia **paikallista kulttuuria** ja molempien kotimaisten **kielten asemaa** sekä tukea kummankin kieliryhmän **identiteettiä** ja **hyvää kieltä**
- edistää oppilaiden, opiskelijoiden, asukkaiden ja henkilöstön **kaksikielistä osaamista ja yhteenkuuluvuutta**
- kehittää kaupunkia osana kaksikielistä, **monikulttuurista ja kansainvälisesti suuntautunutta** pääkaupunkiseutua Myös **vieraiden kielten** osaaminen ja käyttö on arvokasta.

Strategia

- Oman identiteetin tukemiseksi **päiväkodit ovat pääosin ja koulut kaikilta osin joko suomen- tai ruotsinkielisiä**. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluissa taataan **palvelun ja ohjelman saatavuus molemmilla kielillä**.
- Suomen- ja ruotsinkielisten päiväkotien ja koulujen välinen **yhteistyö on aktiivista ja innovatiivista**. Se tähtää suvaitsevuuuden ja kielellisen osaamisen lisäämiseen. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut luovat **edellytyksiä kieliryhmien välisten kontaktien lisäämiseen** kaikissa ikäryhmissä.
- Opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa kehitettävät kaksikieliset mallit perustuvat **tutkittuun tietoon** ja tietoiseen **kielistrategiaan**. Mutta meidän tulee myös voida **kokeilla** uusia työmuotoja pienessä mittakaavassa. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluilla on aktiivinen osa kehittämistyössä, ja yksikkö vastaa erityisesti yhdistysten kanssa tehtävän yhteistyön eri muotojen kehittämisestä. Kaksikielisyys voidaan integroida moneen kehittämishankkeeseen, ja uusia toimintoja voidaan kehittää yhdessä.

- Sopeuttamalla toiminnan **kohderyhmän mukaan** voimme sekä kehittää kaksikielisyyttä että tukea pienemmän kieliryhmän identiteettiä opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa (ks. tietoruutu).
- Henkilöstö etsii aktiivisesti **kimmokkeita ja ideoita** kaksikielisten mallien kehittämiseen ja kaksikielisyyttä koskevaan **aktiiviseen dialogiin**. Työntekijät ovat tärkeitä **esikuvia** toisella kielellä tapahtuvassa **kommunikaatiossa**.

Vuoden 2016 talousarvioon sisältyy seuraavat strategiset tavoitteet

• Lukion tandemkurssien määrä	3 kurssia
• Suomen kielen kerhon osallistujien määrä ruotsinkielisessä perusopetuksessa	50
• A- ja B-ruotsin kielten kirjoittajien osuus suomenkielisessä lukiossa	52%

Erilaiset mallit vastaavat **eri lasten ja oppilasryhmien tarpeita ja edellytyksiä**.

Yksikielinen suomenkielinen oppilas suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa

- kielikylpy viiden vuoden iästä perheille, jotka valitsevat sen
- kielisuihku varhaiskasvatuksessa
- A-ruotsi vuosiluokalta 1 (2 lisätuntia tuntijaossa) tai B-ruotsi vl:lta 7 (1 lisätunti), mutta 2 lisätuntia vl:lta 6 vuodesta 2016
- tandemopetusta lukiossa

Yksikielinen ruotsinkielinen oppilas ruotsinkielisessä opetuksessa

- kielisuihku varhaiskasvatuksessa
- A-suomi vuosiluokalta 1 (2 lisätuntia tuntijaossa)
- suomen kielen kerhoja vl 1-2
- 3 äidinkielen lisätuntia tuntijaossa
- tandemopetusta lukiossa

Taustaltaan kaksikielinen oppilas ruotsinkielisessä opetuksessa

- tarvittaessa lisätukea ruotsin kielessä
- äidinkielenomaista suomea
- 3 äidinkielen lisätuntia tuntijaossa

Muun kielellisen taustan omaava oppilas

- valmistava opetus
- S2-opetus

Toimenpiteet

Tavoitteena on

vaalia **paikallista kulttuuria** ja molempien kotimaisten **kielten asemaa** sekä tukea kummankin kieliryhmän **identiteettiä** ja **hyvää kieltä**

edistää oppilaiden, opiskelijoiden, asukkaiden ja henkilöstön **kaksikielistä osaamista ja yhteenkuuluvuutta**

kehittää kaupunkia osana kaksikielistä, **monikulttuurista ja kansainvälisesti** suuntautunutta pääkaupunkiseutua. Myös **vieraiden kielten** osaaminen ja käyttö on arvokasta.

Toimenpiteet 2015–2017

Yhteiset toimenpiteet

- Paikallishistoriallinen arkisto digitoidaan koulujen ja kulttuuripalvelujen välisenä yhteistyönä

Varhaiskasvatus ja opetus

- Paikallishistoria lisätään uusiin opetussuunnitelmiin 2016
- Kaksi äidinkielen lisätuntia ruotsinkielisiin kouluihin

Varhaiskasvatus ja opetus

- Kaksikielinen avoin perhetoiminta
- Täysin kattava kielikylypymalli
- Toinen kotimainen kieli (suomi) aloitetaan 1.8.2016 alkaen vuosiluokalla 1
- Enemmän kouluisoisä- tai ystäväoppilastoimintaa yli kielirajojen
- Kaksikielisyyttä ja yhteenkuuluvuutta tukevaa kerhotoimintaa
- Enemmän yhteisiä kursseja lukioihin
- Sähköinen alusta tandemmalliin Kolme tandemkurssia vuodessa
- Enemmän yhteisiä tapahtumia, esim. itsenäisyyspäivän vastaanotto
- Lukioiden yhteisiä teemapäiviä

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut

- Yhteistyötä paikallisten yhdistysten kanssa
- Avoin toiminta: esim. Olohuone

Yhteiset toimenpiteet

- Kotouttamisohjelman päivittäminen
- Valmistava koulutus kaupungin omana toimintana

Varhaiskasvatus ja opetus

- Kulttuurinen ja viestinnällinen osaaminen uusiin opetussuunnitelmiin 2016

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut

- Yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa
- Kansalaisopistojen kielikursseja

Levande tvåspråkighet

Bildningens tvåspråkighetsprogram 2015-2017

Bakgrund

Stadsfullmäktige beslöt år 2013 att levande tvåspråkighet är ett strategiskt insatsområde för staden under fullmäktigeperioden 2013-2016. Det övergripande målet i **stadens strategi 2013-2016** lyder:

Den levande tvåspråkigheten stärks genom möten över språkgränserna mellan barn, unga och vuxna. Områdets starkt tvåspråkiga kultur syns i Grankullabornas vardag i såväl servicen som kommunikationen. Språkduschverksamheten inom småbarnsfostran och Grankullas nya språkbadsmodell utvecklas vidare.

Två inriktningsmål slogs också fast av fullmäktige. Dels skall staden utarbeta ett tvåspråkighetsprogram för hela stadens service, dels skall bildningen utveckla nya metoder och modeller inom småbarnsfostran och undervisningen samt utreda lokala föreningars och andra aktörers möjligheter att främja tvåspråkigheten i fritidsverksamheten.

Stadens tvåspråkighetsprogram fastställdes av fullmäktige 27.4.2015 för åren 2015-2017 och uppdateras en gång per fullmäktigeperiod. Målet med det här tvåspråkighetsprogrammet är att garantera att båda nationalspråken är närvarande i alla kommunala tjänster, i planeringen av framtida tjänster och vid strukturreformer. I det här programmet ingår även mål för bildningens tjänster:

- bildningssektorn betjänar kunderna på deras modersmål, finska eller svenska
- bildningssektorn följer upp hur den språkliga servicen fungerar
- stadens personal erbjuds möjlighet att förbättra sina språkkunskaper i såväl finska som svenska
- bildningssektorn verkställer sitt eget tvåspråkighetsprogram

Enligt **det bildningspolitiska programmet**, som fastställdes av fullmäktige 27.4.2015, ska ett tvåspråkighetsprogram för bildningssektorn godkännas under år 2015.

Föreliggande **tvåspråkighetsprogram för bildningen** inbegriper alla resultatområden inom sektorn och preciserar för bildningens del de mål som ställts för tvåspråkigheten i stadens övriga ovan nämnda strategiska dokument. Tyngdpunkten i programmet

ligger inte på att tillhandahålla tvåspråkig service, eftersom dessa mål ingår i stadens tvåspråkighetsprogram, utan på att i en bredare bemärkelse med hjälp av bildningssektorns medel och i samarbete med andra upprätthålla och utveckla ett levande tvåspråkigt samhälle.

Programmet gäller de inhemska språken. Mål för integrationen av invandrare finns fastställda i programmet för integrationsfrämjande. Mål för kulturell och kommunikativ kompetens ska fastställas i de läroplaner som träder i kraft 2016; eleverna ska bl.a. lära sig att se kulturell och språklig mångfald som en positiv resurs.

Principerna i programmet bygger på diskussioner som förts på en gemensam aftonskola med svenska och finska nämnden för undervisning och småbarnsfostran i juni 2014, på strategidagar för alla förmän inom bildningen i augusti 2014 samt i februari och i mars 2015 (figur 1). Programmet bygger också på litteratur och forskningsrön. De viktigaste källorna anges i litteraturförteckningen i slutet av programmet. Programmet fastställs av stadsfullmäktige efter behandling i bildningens samtliga nämnder, i ungdomsfullmäktige, äldrerådet, handikapprådet och i stadsstyrelsen.

Figur 1: Resultatet av det arbete bildningens alla förmän gjorde på en strategidag 3/2015

Lägesöversikt

Språkförhållandena

Grankulla är en stad med 9 357 invånare, varav 35 procent är svenskspråkiga (3 256) 1.1.2015. Metropolmiljön runt Grankulla är tvåspråkig, men det svenska språket är betydligt svagare företrätt i grannkommunerna. I Esbo är exempelvis 8 procent av invånarna svenskspråkiga och i Kyrkslätt 18 procent.

År 2013 fanns det ungefär 400 personer (4,5 procent) i Grankulla med ett annat modersmål än de inhemska.

Enligt befolkningsprognosen för EKKV-kommunerna (Esbo, Grankulla, Kyrkslätt och Vihtis) kommer de svenskspråkigas antal inom området att öka från 30 700 till 30 800 invånare fram till år 2020. Under samma tidsperiod väntas invånare med främmande språk öka från 32 300 till 48 600.

Undervisning och småbarnsfostran

Av de barn som deltar i dagvård i Grankulla deltar 42 procent i svenskspråkig småbarnsfostran. Av de elever som deltar i stadens grundläggande undervisning går 48 procent i svenskspråkig skola, medan 42 procent av alla gymnasiestuderande i staden går i det svenska gymnasiet. I dessa siffror ingår också elever från andra kommuner som går i dagvård eller skola i staden.

Inom EKKV-kommunerna använder en större andel svenskspråkiga tjänster inom undervisning och småbarnsfostran än vad det finns registrerade svenskspråkiga. Samma mönster ses också i Grankulla. Orsaken är den stora andelen tvåspråkiga familjer som gärna använder svenska tjänster.

I Utbildningsstyrelsens studie 2013 framgick det att 52 procent av eleverna i den svenska Granhultsskolan kommer från enspråkigt svenska familjer, 4 procent kommer från enspråkigt finska familjer och 44 procent från tvåspråkiga familjer. Några enstaka elever har en förälder med ett annat språk än de inhemska, men den andra föräldern är i alla dessa fall svenskspråkig. De här andelarna råkar ganska väl motsvara medeltalet för alla svenska skolor i landet, även om variationerna regioner emellan är mycket stora, t.ex. mellan Österbotten och Södra Finland eller mellan huvudstadsregionen och Västra nyland.

Motsvarande siffror finns inte för de andra skolorna eller för daghemmen i staden, men man kan konstatera att de finska skolornas elever har en mer enspråkigt finsk bakgrund. Endast enstaka elever vid de finska skolorna har haft svenska som modersmål. Däremot hade ungefär 120 elever vid de finska skolorna ett annat modersmål än de inhemska språken år 2015. Det motsvarar 17 procent av de finska skolornas elever. De svenska skolorna har inte haft en enda elev med invandrabakgrund, även om invandrarna är en starkt ökande målgrupp i regionen. De flesta elever med mångkulturell bakgrund väljer finsk skola också i andra tvåspråkiga kommuner.

Elevernas språkliga bakgrund varierar alltså mycket mellan de svenskspråkiga och finskspråkiga daghemmen och skolorna och skapar olika förutsättningar för daghemmens och skolornas arbete. De svenska enheternas elever har en mer tvåspråkig bakgrund vad gäller de inhemska språken, medan eleverna i de finska skolorna har en mer enspråkigt finsk bakgrund, men också en mångkulturell bakgrund.

De svenska skolorna satsar därför mycket på stöd i modersmålet och på modersmålsinriktad finska, medan de finska skolorna har satsat på undervisningen i svenska. Gymnasierna har inlett tandemundervisning. Inom småbarnsfostran finns det språkduschverksamhet i det andra inhemska språket i både de svenska och finska daghemmen.

Den svenskspråkiga betjäningen i den kommunala dagvården, som i Grankulla är arrangerad enligt språkgrupp, fick ett gott betyg i språkbarometern 2012 (figur 2).

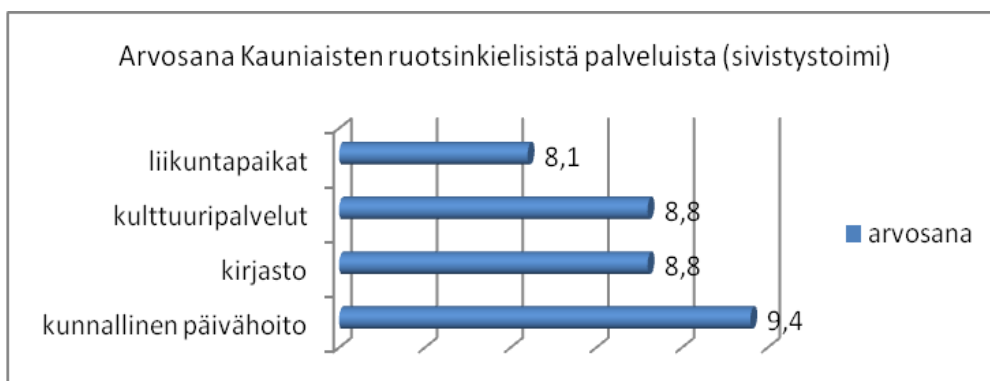
Kultur- och fritidstjänsterna

Kultur- och fritidstjänsterna, dvs. medborgarinstitutet, stadsbiblioteket, kulturtjänsterna, ungdomstjänsterna och idrottstjänsterna, är inte uppdelade enligt språk liksom daghemmen och skolorna, utan betjänar invånarna och ordnar program på båda språken. Inom ungdomstjänsterna och bibliotekstjänsterna finns det emellertid personal med särskilt ansvar för de svenskspråkiga tjänsterna.

Medborgarinstitutet erbjuder specifikt kurser på bägge språken men även tvåspråkiga dvs. blandade kurser står att finna. Stadsbiblioteket erbjuder hela Helmet-samlingen och omfattar således ett mycket brett material. Bibliotekspersonalen är uppdelad så att det finns ansvarspersoner som sörjer för språkgruppernas specialbehov.

Kultur- och fritidstjänsterna samarbetar också aktivt med föreningarna i staden för att uppnå en levande tvåspråkighet. De flesta föreningar som verkar inom kultur, idrott och ungdomsarbete i staden har en tvåspråkig verksamhet.

Betyget för tillgången på svenskspråkiga tjänster inom idrotts- och kulturtjänsterna och biblioteket var relativt gott år 2012 enligt språkbarometern, mellan 8,1 och 8,8 (figur 2).

Figur 2: Betyg för svensk service i Grankulla. Bildningssektorn. Språkbarometern 2012.

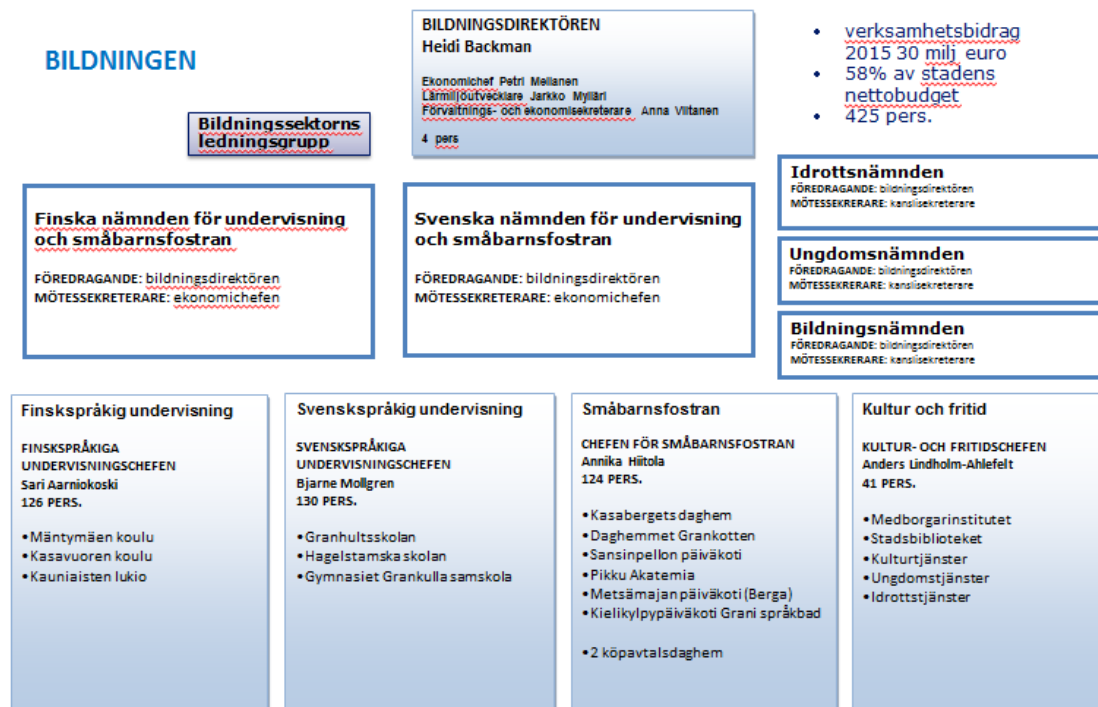
Organisationen

Det finns separata nämnder för båda språkgrupperna inom undervisnings- och dagvårdsförvaltningen. Den finskspråkiga och svenskspråkiga undervisningen har också varsitt resultatområde och undervisningschef. Skolorna och gymnasierna är enligt lag antingen svensk- eller finskspråkiga. (figur 3)

Inom småbarnsfostran är resultatområdet gemensamt för båda språkgrupperna, men för den svenska och finska verksamheten fastställs av nämnderna varsin budget. Daghemmen är enligt stadsstyrelsens beslut 2010 huvudsakligen enspråkiga, antingen svensk- eller finskspråkiga. Som tänkbara orsaker till att bilda tvåspråkiga daghem eller grupper nämns i beredningstexten en situation då det är ändamålsenligt att ordna tvåspråkig skiftesvård eller då ett daghem annars skulle gå på "tomgång". Sedan denna linjedragning gjordes har alla enheter varit enspråkiga. Chefen för småbarnsfostran ansvarar före både svensk och finsk småbarnsfostran.

Kultur- och fritidstjänsterna är inte uppdelade enligt språk, varken när det gäller beslutande organ, resultatområden, budget eller chefs- och andra förmansposter.

Rekryteringen av tvåspråkiga nyckelpersoner har fungerat väl och enspråkigt finsk personal har aktivt deltagit i språkundervisning i svenska.

Figur 3: Bildningssektorns resultatområden och nämnder

Det här görs redan nu

Språkduschverksamhet

- Alla daghem ordnar språkduschverksamhet i det andra inhemska språket

Språkbud

- Språkbadsdaghem i svenska för finska barn i åldern 5-6.
- Språkbud i svenska erbjuds för ungefär en fjärdedel av eleverna i finska skolan i åk 1-6.
- Språkbadsundervisningen utvecklas successivt och utvidgas nu till åk 7-9.

Tandemundervisning

- Gymnasierna har inlett tandemundervisning: två kurser per läsår.

Samarbete mellan elever, barn och unga

- Gemensamma elevkårsträffar inom grundläggande och gymnasiet
- Grani Games för gymnasieelever vartannat år
- Lärar- och elevsamarbete i åk 7-9, ämneslärarträffar mellan fi och sve, olika besök i sve/fi åk 7-9.
- Varje årskurs i Granhult samarbetar med Mäntymäki i minst två teman per läsår
- Gemensamma idrottsevenemang i Granhult/Mäntymäki
- Elevparlamentet inom grundläggande undervisningen

- Gymnasierna deltar gemensamt i MEP och stod värd för mötet 2015. Årlig Lapplandsresa och vartannat år Kenyaresa.
- Ungdomsfullmäktige
- Ungdomsarbete

Samarbete inom personalen

- Bildningssektorns ledningsgrupp och utvidgade ledningsgrupp
- Rektorererna träffas regelbundet, daghemsföreståndarna likaså
- Lärare har möjlighet att skugga kolleger i den andra språkgruppens skolor. Skolorna förhåller sig positivt till gemensamma lärare ifall det finns praktiska möjligheter. Skolornas IT-grupper samarbetar.
- Träffar mellan gymnasiernas personal.

Gemensamma funktioner och projekt, t.ex.

- Koko Hela Grani – bildningens digitaliseringsprojekt inklusive pilotprojekt, verkstäder och nätverksträffar
- Läroplans- och elevvårdsarbetet
- Ungdomsgarantimodellen

Tvåspråkig verksamhet för vuxenbefolkningen

- medborgarinstitutet ordnar kurser på båda språken och tvåspråkiga kurser samt kurser i svenska
- Öppna familjeverksamheten ger service på två språk och bidrar aktivt till möten mellan språkgrupperna
- stöd av tredje sektorns verksamhet, t.ex. Grani närhjälp
Vardagsrumsverksamhet i Fritidshuset

Stadens vision och mål för tvåspråkighet

En levande tvåspråkighet utgör ett centralt mål för staden och nämns både i stadens vision och som ett av åtta strategiska insatsområden för åren 2013-2016. I det bildningspolitiska programmet finns det tre centrala mål, varav ett gäller tvåspråkighet.

Stadens vision 2013-2016

Grankulla är en framtidsorienterad, människonära stad som respekterar sitt kulturarv och vars trivsamma miljö och tidsenliga tvåspråkiga tjänster främjar den gemensamma välfärden.

Ett av de åtta övergripande målen i stadens strategi 2013-2016

Den levande tvåspråkigheten stärks genom möten över språkgränserna mellan barn, unga och vuxna. Områdets starkt tvåspråkiga kultur syns i Grankullabornas vardag i såväl servicen som kommunikationen. Språkduschverksamheten inom småbarnsfostran och Grankullas nya språkbadsmodell utvecklas vidare.

Mål om tvåspråkighet i det bildningspolitiska programmet för åren 2014-2016

- ett tvåspråkighetsprogram för bildningssektorn ska godkännas under år 2015
- språkduschverksamheten inom småbarnsfostran ska utvecklas under år 2015
- språkbadsundervisningen ska utvecklas enligt den nya läroplanen som träder i kraft år 2016
- språkprogrammet ska enligt den år 2014 godkända timfördelningen verkställas år 2016
- tandemundervisningen som år 2014 startade som ett samarbete mellan det finska och svenska gymnasiet fortsätter utvecklas
- inom kultur- och fritidstjänsterna utvecklas samarbete som främjar tvåspråkighet med föreningarna. Gemensamma samarbetsformer söks under år 2015 och scoutverksamhet på olika språk samlas under ett tak år 2016.

Bildningens vision och strategi för tvåspråkighet

Vision

Bildningen inom Grankulla är en föregångare i synen på tvåspråkighet som en styrka för samhället och för invånarna och i utvecklingen av en stad där tvåspråkigheten är synlig och levande.

Mission

Vi har en ambition att innovativt och evidensbaserat utveckla nya modeller för att uppnå tvåspråkighet i nätverk med andra och med hänsyn till olika språkgruppers behov.

Målen är att

- värna om den **lokala kulturen** och de båda inhemska **språkens ställning** samt att stödja bägge språkgruppernas **identitet** och **ett gott språk**
- främja elevernas, de studerandes, invånarnas och personalens **tvåspråkiga kompetens och samhörighet**
- utveckla staden som en del av den tvåspråkiga, **mångkulturella och internationellt** inriktade huvudstadsregionen. Också kompetens i och användning av **främmande språk** är värdefull.

Strategi

- För att stödja den egna identiteten är **daghemmen huvudsakligen och skolorna antingen svensk- eller finskspråkiga. Tillgången på betjäning och program på både språken** garanteras inom kultur- och fritidstjänsterna.
- **Samarbetet** mellan svenska och finska daghem och skolor är **aktivt och innovativt** med syfte att öka toleransen och den språkliga kompetensen. Kultur- och fritidstjänsterna skapar **förutsättningar för ökade kontakter** mellan språkgrupperna i alla åldersgrupper.
- Tvåspråkiga modeller som utvecklas inom undervisningen och småbarnsfostran bygger på **evidens** och en medveten **språkstrategi**. Men vi ska också i mindre skala kunna **testa** nya arbetsformer. Kultur- och fritidstjänsterna är en aktiv del av utvecklingsarbetet och ansvarar särskilt för utvecklingen av samarbetsformer med föreningarna. Tvåspråkighet kan integreras i många utvecklingsprojekt och nya funktioner kan utvecklas tillsammans.

- Genom **målgruppsanpassning** kan vi både utveckla tvåspråkighet och stödja den mindre språkgruppens identitet i undervisningen och småbarnsfostran (se faktarutan).
- Personalen söker aktivt **impulser och idéer** gällande utvecklingen av tvåspråkiga modeller och för en **aktiv dialog** om tvåspråkigheten. Personalen är en viktig **förebild när det gäller kommunikation** på det andra språket.

I budgeten för år 2016 ingår strategiska mål för tvåspråkigheten inom bildningen:

• Antal tandemkurser i gymnasiet	3 kurser
• Antal deltagare i finskaklubben i den svenskspråkiga grundläggande utbildningen	50
• Andel studerande som skriver A- och B-svenskan i finska gymnasiet	53%

Olika modeller svarar mot **olika barns och elevgruppers behov och förutsättningar**

En **enspråkigt finsk elev i finsk småbarnsfostran och undervisning**

- språkbad från fem års ålder för familjer som valt det
- språkdusch inom småbarnsfostran
- A-svenska från åk 1 (2 extratimmar i timfördelningen) eller B-svenska från åk 7 (1 extratimme), men 2 extratimmar från åk 6 fr.o.m. år 2016)
- tandemundervisning i gymnasiet

En **enspråkigt svensk elev i en svensk undervisning**

- språkdusch inom småbarnsfostran
- A-finska från åk1 (2 extratimmar i timfördelningen)
- finskaklubb i åk 1-2
- 3 extratimmar i modersmål i timfördelningen
- tandemundervisning i gymnasiet

En **elev med tvåspråkig bakgrund i svensk undervisning**

- vid behov extra stöd i svenskan
- modersmålsinriktad finska
- 3 extratimmar i modersmål i timfördelningen

En **elev med en annan språklig bakgrund**

- förberedande undervisning
- S2-undervisning

Åtgärder

Målet är att

värna om den **lokala kulturen** och de båda inhemska **språkens ställning** samt att stödja bägge språkgruppernas **identitet** och **ett gott språk**

främja elevernas, de studerandes, invånarnas och personalens **tvåspråkiga kompetens och samhörighet**

utveckla staden som en del av den tvåspråkiga, **mångkulturella och internationellt** inriktade huvudstadsregionen. Också kompetens i och användning av **främmande språk** är värdefull.

Åtgärderna 2015-2017

Gemensamt

- Det lokalhistoriska arkivet digitaliseras i samarbete mellan skolor och kulturtjänsterna

Småbarnsfostran och undervisning

- Lokalhistoria införs i de nya läroplanerna 2016
- två extra timmar i modersmål i svenska skolorna

Småbarnsfostran och undervisning

- Tvåspråkig öppen familjeverksamhet
- Fullständig språkbadsmodell
- Det andra inhemska språket (finska) inleds i åk 1 fr.o.m. 1.8.2016
- Mer skolfarfar- eller vänelevsverksamhet över språkgränserna
- Klubbverksamhet som stöder tvåspråkighet och samhörighet
- Mer gemensamma kurser inom gymnasierna.
- Digital plattform inom Tandemmodellen. Tre tandemkurser per år.
- Fler gemensamma evenemang, t.ex. självständighetsmottagning
- Gemensamma temadagar mellan gymnasierna.

Kultur- och fritidstjänster

- Samarbete med de lokala föreningarna
- Öppen verksamhet: t.ex. vardagsrummet

Gemensamt

- Integrationsprogrammet uppdateras
- Förberedande utbildning i stadens egen regi

Småbarnsfostran och undervisning

- Kulturell och kommunikativ kompetens i de nya läroplanerna 2016

Kultur- och fritidstjänster

- samarbete med tredje sektorn
- Medborgarinstitutets språkkurser

Kirjallisuutta - Litteratur

Eklund, Green-Vänttinen, Korkman: Svenska i finska gymnasier, Helsingfors universitet 2010

Elevernas språkliga bakgrund, Utbildningsstyrelsen 2013:

http://www.utbildningsstyrelsen.fi/lagesoversikt/den_grundläggande_utbildningen/den_svensksprakiga_skolans_sardrag/elevernas_sprakliga_bakgrund

Handlingsprogram för ett Finland med två levande nationalspråk, Folktinget 2011

Helakorpi Jenni, Ahlbom Ida, From Tuuli, Pörn Michaela, Sahlström Fritjof & Slotte-Lüttge Anna: Erillään, kimpassa, kämppiksenä: rehtoreiden ja opettajien kokemuksia suhteista ja yhteistyöstä suomen- ja ruotsinkielisissä kieliparikouluissa/Särbo, sambo, kämppis: rektorers och lärares erfarenheter av kontakt och samarbete mellan samlokaliserade finsk- och svenskspråkiga skolor, Helsingin yliopisto & Åbo Akademi/Språkmöten-hanke 2011-14

Henriksson, Linnea: En- eller tvåspråkiga lösningar, om språkliga konsekvenser vid sammanslagningar, Magma 2011

Justitieministeriets rekommendation om tvåspråkighet 2013/Oikeusministeriön kaksikielisyysuusitus

Kovero, Camilla: Språk, identitet och skola, barn och ungdomar i svenska skolor i olika språkliga miljöer (Utbildningsstyrelsen 2011)

Kommunförbundet: Nationalspråksstrategin – praktiska verktyg för kommuner och samkommuner (2014)/Kuntaliitto: Kansalliskielistrategian käytännön työvälineet kunnille ja kuntayhtymille

Slotte-Luttge, Forsman: Skolspråk och lärande, Utbildningsstyrelsen 2013

Toimintaympäristön tila ja kehitysraportti tammikuu 2014, EKKV-raportin tausta-aineisto

Undervisnings- och kulturministeriet: Funktionell svenska – utgångspunkter för att utveckla undervisningen i svenska som det andra inhemska språket 2012/Opetus- ja kulttuuriministeriö: Toiminnallista ruotsia – lähtökohtia ruotsin opetuksen kehittämiseksi toisena kotimaisena kielenä

Utbildningsstyrelsen: Nationalspråksutredningen, 2011/Opetushallitus: Kansalliskieliselvitys Valtioneuvoston kansalliskielistrategia/Statsrådets nationalspråksstrategi 20.12.2012

Valtioneuvoston kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2013/Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2013